

17- Aralarında münasebet, muamele, hattâ mükâleme bulunan iki şeyin...

İ'lem eyyühe'l-aziz! Aralarında münasebet, muamele, hattâ mükâleme bulunan iki şeyin, birbirine müşabih veya müsavi olmasını istilzam etmez. Mesela, yağmurun bir katresi veya semerenin bir çiçeğinin -küçüklüğüyle beraber- şems ile münasebeti ve muamelesi vardır.

Binaenaleyh ey insan! Senin hakaretin, seni Hallak-ı âlem'in nazar-ı inayetinden setredecek bir sebep olamaz.

İ'lem eyyühe'l-aziz! Aralarında münasebet, muamele, hattâ mükâleme bulunan iki şeyin, birbirine müşabih veya müsavi olmasını istilzam etmez.

Burada üç kelime var: **münasebet, muamele, mükâleme.**

Münasebet, iki şey arasında bir **alaka, bağ, uygunluk ve ilişki** bulunmasıdır. Yani biri diğeriyle tamamen kopuk değildir; aralarında bir yönüyle temas, irtibat veya uygunluk vardır.

Muamele, iki şey arasında **karşılıklı işleyiş** olmasıdır. Yani biri diğerinden bir şey alır, faydalanır.

Mükâleme, **karşılıklı konuşma** demektir. Burada mecazî ve hâl diliyle kullanılır. Yani iki varlık arasında sanki bir "cevaplaşma" vardır. Biri bir tesir gönderir, diğeri ona hâliyle cevap verir.

Münasebet bağıdır. **Muamele** o bağ üzerinden gerçekleşen fiildir. **Mükâleme karşılıklı konuşmadır.**

İki şey arasında münasebet, muamele, hattâ mükâleme olması; o iki şeyin birbirine benzemesini veya birbirine eşit/denk olmasını gerektirmez. İnsan akıllı, genelde sadece birbirine denk veya benzeyen şeylerin iletişim kurabileceğini düşünür.

Hâlbuki bir varlığın diğeriyle bağ kurması için aynı seviyede, aynı boyutta veya aynı mahiyette olmaları şart değildir. Aralarında sonsuz bir mahiyet ve büyüklük farkı olsa da

aralarında çok sıkı bir ilişki olabilir.

- **Mimar ve Tuğla:** Devasa bir gökdeleni tasarlayan dahi bir mimar, o binadaki tek bir küçük tuğlayla “muamele” içindedir; onu eliyle yerleştirir, nizamına karar verir. Tuğla ile mimar arasında hiçbir benzerlik veya eşitlik yoktur, ama aralarında bir “bağ ve işleyiş” vardır.
- **Komutan ve Er:** Yüzbinlerce kişilik bir orduyu yöneten başkomutanın, en uç karakoldaki sıradan bir er ile telsizle konuşması (mükâleme) ve ona emir vermesi, askerin komutanla aynı rütbede veya güçte olmasını gerektirmez.

Mesela, yağmurun bir katresi veya semerenin bir çiçeğinin -küçüklüğüyle beraber- şems ile münasebeti ve muamelesi vardır.

“Örneğin, bir yağmur damlasının veya meyve verecek minicik bir çiçeğin -o küçüklüklerine rağmen- devasa güneş ile bir ilişkisi ve etkileşimi vardır.”

Birinci cümledeki kural, burada somut ve kusursuz bir doğa olayıyla örneklendiriliyor. Güneş, dünyadan milyonlarca kat büyük, milyonlarca derece sıcaklığında, gözleri kör eden devasa bir ateş topudur. Peki bu sonsuz büyüklükteki güneş, “Ben çok büyüğüm, küçücük şeylerle uğraşmam” der mi? Demez.

- **Yağmur Damlası:** Minicik bir yağmur damlası, o koca güneşe yüzünü döndüğünde, güneş bütün ışığı, yedi rengi ve ısıyla o damlanın içine sığar. Damla küçüktür ama devasa güneşle birebir “münasebet” kurar.
- **Çiçek:** Baharda açan küçücük bir elma çiçeği, güneş olmadan büyüyemez, rengini alamaz, meyveye (semere) dönüşemez. Güneş milyarlarca kilometre uzaktan o çiçeği ısıtır, okşar, besler. Çiçek ile güneş eşit değildir, birbirlerine hiç benzemezler ama aralarında muazzam bir “muamele/alışveriş” vardır.

“Binaenaleyh ey insan! Senin hakaretin, seni Hallak-ı âlem’in nazar-ı inayetinden setredek bir sebep olamaz.”

Hallak-ı âlem, bütün âlemleri yaratan Allah demektir. Nazar-ı inayet, Allah’ın rahmet, yardım, koruma ve lütuf nazarıdır. Setretmek, perdelemek ve gizlemek demektir. Yani insanın küçüklüğü, Allah’ın inayet nazarından saklanmasına sebep olamaz.

Metindeki “hakaret” kelimesi bugün anladığımız anlamda sövmek değil; “hakir olmak, küçük ve aciz olmak” anlamındadır.

İnsan kâinata bakar; milyarlarca galaksi, devasa kara delikler, trilyonlarca yıldız... Sonra kendine bakar; o evrenin içinde bir toz zerresi kadar bile olmayan dünya gezegeninde, kısacık ömrü olan zayıf bir varlık. Kendi kendine der ki: *“Ben bu kadar küçükken, Allah benim duamı niye duysun? Benim dertlerimle neden ilgilensin?”*

İşte üstadımız, bu vehmi yıkar.

Güneş, küçücük bir damlayı ihmal etmiyor; ona ışığını ulaştırıyor. Bahardaki nazik bir çiçek, güneşten mahrum kalmıyor. Öyleyse bütün güneşleri yaratan Allah, aciz bir kulunu nasıl görmez, bilmez, işitmez, yardım etmez? Bir damlaya güneşi hizmet ettiren Rab, insana rahmetini ulaştırmaktan aciz değildir.

Bir insan dua ederken bazen şöyle düşünür: “Ben kimim ki Allah benim duamı işitsin?” Bu düşünce yanlıştır. Çünkü Allah’ın işitmesi bizim gibi sınırlı değildir. Bir annenin ağlayan bebeğini işitmesi bile merhametle cevap vermesine sebep olurken, bütün merhametlerin sahibi olan Allah, kulunun duasını elbette işitir

Bir padişah büyük bir memleketi idare ederken küçük bir köydeki fakir bir çocuğun dilekçesini de görebilir. Bu, padişahın büyüklüğüne aykırı değil; bilakis saltanatının genişliğine delildir. Allah’ın rububiyeti de böyledir; galaksileri idare ettiği gibi bir karıncanın rızkını, bir kulun duasını, bir kalbin sızısını da bilir.

Çiçek küçüktür ama güneşten ışık alır. İnsan küçüktür ama Allah’tan hidayet, rahmet, rızık, hayat ve mağfiret ister. Çiçek güneşe denk değildir; ama güneş onunla ilgilidir. İnsan da Allah’a asla denk değildir; fakat Allah’ın rububiyeti, rahmeti ve inayeti insanı kuşatır.

Küçüklük, ilgisizlik sebebi değildir. Damla küçüktür ama güneşle irtibatlıdır. Çiçek küçüktür ama güneşten feyiz alır. İnsan küçük ve acizdir; fakat Hâlık-ı âlem’in rahmetinden uzak değildir. Bilakis insanın aczi, Allah’ın inayetine en açık kapıdır.

Bu parçanın özü şudur: Allah’ın büyüklüğü, küçük şeyleri ihmal etmesini gerektirmez; bilakis her şeyi kuşatmasını gerektirir. Bir damlayı gören, bir çiçeği terbiye eden, bir karıncayı rızıklandıran Rab, insanı da bilir, görür, işitir ve rahmetiyle kuşatır. İnsan “Ben küçüküm” diye ümitsizliğe düşmemeli; “Rabbim büyük, rahmeti geniş, inayeti kuşatıcıdır” diye ümit ve tevekkülle O’na yönelmelidir.